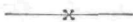

VRTEC.

Časopis s podobami za slovensko mladino.

Uredil in založil

Ivan Tomšić,

učitelj z zlatim križem za zasluge na c. kr. vadnici v Ljubljani.

Petnajsti tečaj, 1885.

V Ljubljani.

Natisnila Klein in Kovač (Eger).

K A Z A L O.

Pesni.

	Stran
Novoletna darila	1
Pozdrav	8
Sirota na tujem	17
Lipa pri starem gradu	25
Pri zibeli	41
V domovino	56
Delaj zjutraj, vzpomládi, v mladosti	57
Hrepenenje po domovini	73
Vzpomlad	80
Sirota pred oltarjem	81
Pticam	94
Zvonovom	97
Potoki tecite	110
Noč	111
Znamenje v gozdu	113
Mladi vojaci	125
Veselje v poletji	128
Vesele počitnice	129
Vesela žetev	136
V spomin Josipa Šerjaka†	142
Borisov krst	145
Otrokove sanje	161
Planika	167
Sveti Benedikt	177
Znamenje miru	185
Po zimi	193
Božično drevesce	201
Prepir v gozdu	204

Povesti, pripovedke, prilike in basni.

Máterin blagoslov	2
Kako je znal soditi Rudolf Habsburški	8
V dan sv. treh kraljev	11
Plemenita osvéta	14
Pravična razsodba turškega trinoga	17
Otročje igre	20
Lažnik	21
Kum pripoveduje	26
Čarovnica in solnčeva sestra	29
Pobožni otrok	31
Srajca zadovoljnega	32
Dimnikar	33
Sanje	34
Pred Bogom smo vsi jednaki	36
Rešitev iz razbojniške jame	42
Sneženi mož	50
Tri lilije sv. Jožefa	53
Kmet in prorok	55
Otroci molite za stariše	63
Deklica in lastavica	64
Minka in mačka	65
Penično gnezdo	66
Smrt	67
Volk in koza (basen)	68
Zaklád	70
Volk in človek (basen)	71
Ljubezen do bližnjega	82
Ječa — sreča	85
Očala kupuje, da bi znal čitati	88
Milan in kokoši	89
Pošteni loncevezec	90

Stran

Spomini na deda	91
Narodne legende	92
Misli na Boga	98
Pridne otroke Bog ljubi	101
V hiši na kmetih	102
Volk in lisica (basen)	104
Roditelja in otroci	105
Sin	106
Kristove solzé	110
Sirota	114
Poletje na kmetih	121
Domov	122
Resnična dogodba	123
Zaupaj na Bogá	130
Očeta čakajo	135
Lakomnik (basen)	136
Slepa kokoš (basen)	136
Nagajivi Marček	137
Poboljšani Lipe	146
Dobra Marijca, angel med pastirji	149
Metulje lovi	152
Zmaje spuščajo	153
Lev z oslom (basen)	155
Smrt	156
Modri odgovori	156
Marko Bogati in Vasilij Bezčastni	162
Trapist in zdravnik	166
Neposlušni bratje	169
Na Angelskej Gori	170
Ne dotakni se tujega, tuje peče	173
Divja jablana (basen)	175
O svojem času vse prav pride	179
Čudapolna pota božja	181
Grelj se po zimi na mesecu	182
Atej	183
Čudovito ponižanje	184
Pes in mačka	185
Sladko grozdje (basen)	187
Pav in petelin (basen)	187
Odkupljeni z življenjem	194
Lev in zajec (basen)	200
Vida	202
Mož z opico	205
Oven in bik (basen)	206
Najkrajši pot v nebesa	207
Najdražja dedina	208

Zemljepisni, zgodovinski in drugi poučni sestavki.

Oče našega cesarja	9
Vladimir piše	16
Prazne vere	19
Gostoljubnost pri Slovanih	35
Otroci! usmilit se ptičev	37
Upanje in obup	49
Išl	69
Pomagaj si sam	72
Dunaj 1683. leta	73
Šivanka	106
Cvetice žalujejo po zgubljenem prijatelju	126, 138

	Stran
Kratke črtice o zaslugah sv. Cirila in	
Metoda za slovensko književnost 133,	154
Elizabetin most na Dunaji	141
Razvaline	168
Pismo iz Krakova	186
Reka Tisa	188

Gledališke igre.

Oče naš, kateri si v nebesih. Gledališka	
igra v jednem dejanji	58

Prirodopisno-natoroznansko polje.

Tujozemске živali	77
Krt	142
Črviček	157
Šakalj	174
Globanja ali užitni goban	189
Rudeča mušnica	209

Zabavne in kratkočasne stvari.

Gašparjeve zabave	20, 38, 78, 94
Drobtine 22, 80, 94, 111, 143, 160, 176, 191, 213	
Kratkočasnice 80, 94, 111, 128, 144, 160, 176,	213
Pametnice	176, 191, 213
Izreki	22
Iskrice	39
Uganke	22, 111, 160
Vprašanja in odgovori	39, 95
Računske naloge	22, 79
Zabavne naloge	79, 144
Besedne uganke	191
Skakalnice	23, 111
Rebusi	56

Nove knjige in listi.

Poezije Š. Gregorčičeve	22
Lapajne. Zgodovina štajerskih Slovencev	22
Nazorni nauk	23
Ljudska knjižnica 23, 56, 96, 112, 128, 144, 192	
Šaljivi Slovenec	56
Duhovni vodnik	56
Ave Marija	96
Slovstvena zgodovina v slovenski ljudski	
šoli	96
Narodne pripovedke za mladino	96
Nemški Pavliha v slovenski obleki	96
Lažnjivi Kljukec	96
Domača Čitalnica	96
Znamenite žene iz priče i poviesti	96
Mali hrvatski deklamator	96
Spisi Kristofa Šmida	111
Narodna Biblioteka	111, 128, 192
Milovanka	112

	Stran
Sveta braća Ciril i Metod	112
Oče naš	128
Mladini	144
Kranjska mesta	144
Tisočletnica Metodova	144
Mladega Gašparja življenje in trpljenje	192
Novomeško okrajno glavarstvo	192
Jurčičevi zbrani spisi	192
Metodika prostoučnega crtanja	192
Gragja za istorijo dubrovačke pedagogije	192
U radu je spas	192

Spomeniki umrlim.

Karl Rudež, vitez Fran Josipovega reda	
in graščak na Dolenjskem	39
Jožef Resnik, duhovni pomočnik pri	
sv. Jakobu v Ljubljani	191
Andrija Hajdenjak, učitelj vježbaonice v	
Zagrebu	213

Podobe.

Nadvojvoda Franc Karol, oče našega	
cesarja	9
Mati in hčerki	13
Otročje igre	20
Pobožni otrok	31
Dimnikar	33
Ptiči po zimi	37
Upanje in obup	49
Minka in mačka	65
Isl	69
Slon	77
Lev	77
Ječa — sreča	85
Milan in kokoši	89
Pridni otroci	101
Roditelji in otroci	105
Poletje na kmetih	121
Mladi vojaci	125
Očeta čakajo	135
Deček in gosi	137
Elizabetin most na Dunaji	141
Dobra Marijca	149
Metulje lovi	152
Zmaje spuščajo	153
Razvaline	168
Neposlušni bratje	169
Šakalj	174
Mati in hčerka	183
Pes in mačka	185
Ribji lov na reki Tisi	188
Božično drevesce	201
Mož z opico	205

Zahvale	56, 80
--------------------------	--------

ČASOPIS S PODOBAMI ZA SLOVENSKO MLADINO.

Štev. 1.

V Ljubljani 1. januarja 1885.

Leto XV.

Novoletna darila.

rog mize otroci trije se igrajo,
Stvari raznolike v naročji imajo;
Ker materi zvésto se veak pokoril,
Za novo so leto prejeli daril.

Najmlajši pred sé jih na mizo postavi,
Ploskaje z ročicama brátcema pravi:
„O Milko, o Ivan, kakó sem vesel,
Ker take okusne stvari sem prejél.

To kôpo je jabolk dobil vaš Matiče,
V papirji zavite presladke rožiče,
Krog vrata mi smókveni venec visi;
Nikogar od mene srečnejšega ní.“

Starejši darila na mizo postavi,
Ploskaje z ročicama bratcema pravi:
„O Ivan, Matiče, kakó sem vesel,
Ker take prelepe stvari sem prejél.

Továriša sva si z lesenim konjičem
In trárara! s trombo ga v vojsko pokličem,
Ko urica žepna odhód napové;
Poguma kipí mi junaško ercé.“

Najstareši darila na mizo postavi,
Ozrêi se v bratca takó jima pravi:
„Jaz bolj kakor vidva obá sem vesel,
Ker take koristne stvari sem prejél.

Z „Računico“ bélil si bistro bom glávo,
V tem zvezku prelepo mi vzrête pisávo.
A kadar za šolo vse gladko bom znál,
Iz „Vrteca“ vama povesti bom brál.

Povžil ti, Matiča, boš svoja jedila,
Pokónčal ti, Milko, boš svoja darila;
Kar jaz naučim se, bo stalna mi last,
Ki tat je nobeden ne pride mi krast.“ —

V zapečku pa dédek se sključeni gréje,
Unukov veselji, modrósti se sméje.
Pa glej ga! zalíle solzé mu očí,
Ker spómnil se davnih, o davnih je dní.

Fr. Krek.

Máterin blagoslov.

(Izvirna povest.)

Ko ugasne njej okó,
Dete ne se batí;
Njen saj blagoslov
Bo zvestó te spremljal.
Dokler tudi ti očesa
V spanje ne zatísnesh zadnje.
A. Klodič.

I.

Hud mráz je denes zunaj,“ reče Ivanko, deček o dvanajstih letih v sobo stopivši. — „Mati! drv sem nasekal zunaj na dvorišči, a zdaj grem in zakurim v peč, da naju ne bode po noči takó hudo zeblo. Ostra, huda zima je, in zunaj brije mrzla sapa, da se po oknih delajo ledene cvetice; bojim se, da bi mráz skozi špranje na oknih in v steni ne pripihal tudi k nama v najino borno kočó. Kako je pač hudo, da morava v takej siromašnej kočí prebivati zdaj, ko so vse mlake po jarkih čez in čez z debelim ledom pokrite. A vrhu tega imava še to nesrečo, da morate vi, ljuba mati, prebijati hudo bolezen. Čudim se, da mi sree v prsih ne počí, kadar vse to premišljujem.“ Pri teh besedah oblió dečka vroče solzé otroške ljubezni. — Bolna mati, ki je delala mnogo nad svoje telesne moči, ter je vsled tega takó izbolela, da ni mogla več iz postelje vstati, molčala je ves čas ter s kalnim očesom gledala Ivanka, ki je žalosten stal ob njenej postelji in jokál. „Ne joči se, Ivanko moj ljubi,“ tolaži ga mati, „vsi ljudje ne morejo biti premožni; Bog hoče takó, in božja volja bodi tudi naša volja. Bog nam pošílja žalost, trpljenje in britkosti; ako vse to voljno prenašamo, poplašal nam bode tisočero. Vidiš, ljubi moj, samó na plačilo v nebesih moraš misliti in vse bodeš lahko prenašal. Najino trpljenje, siromaštvo in pomanjkanje ne bode večno trpelo. Ako je z udanostjo v voljo božjo prenašamo, izpremenilo se bode v večno veselje v nebesih.“

Ivanko se je nekoliko utolažil, videč, da njegova uboga, nevarno bolna mati tako voljno prenaša hude bolečine, bēdo in pomanjkanje.

Res, da sta Ivanko in bolna mati živela v velikem siromaštvu. Druzega nista imela več, nego nekaj malega zmésne moke v kuhinjskej omari. Sosea

jima je prinesla časi po piskrec mleka, s katerim se je uboga mati nekoliko okrepčala in oživila.

Ravno kar je prinesla zopet soseda piskrec mleka ter sedla k bolnej siroti. „Kako ti je Jera?“ vpraša soseda. — „Nekoliko bolje mi je,“ odgovori z rahlim glasom bolnica, ter pogleda Ivanka žalostno po strani.

Ivanko vzame piskrec z mlekom, nese ga v kuhinjo, naredi ogenj in vlije mleko v ponevco.

A zdaj uboga mati odkritosrčno pripoveduje sosedi, kako je z njenim zdravjem. Pové jej, da si vpricho Ivanka ne upa govoriti resnice, ker se jej sirotek preveč smili.

„Videla bodeš Mica, da ne bom več dolgo na svetu. Še nekaj dni, morda še samó jeden dan, in morala se bodem ločiti od tega sveta. Ako bi le Ivanka ne bilo, prav lahko in rada bi umrla, ali takó — — —“

Ne more dalje govoriti, ker debele solzé se jej vlijó po licih.

Soseda gre v kuhinjo, da bi Ivanku pomogla kuhati, a mati se še dolgo ihtí, ter koščeni roki vije in tolažbe išče pri Bogu, kateremu je znana vsaka žalost in britkost.

Ko prineseta Ivanko in soseda bolnej materi mlečno juho za večerjo, ter je bolnica nekoliko povžije, ne more se uboga mati dalje premagati, da ne bi žalostnega stanja svoje bolezní razodela tudi Ivanku.

Začela je torej s slabim glasom: „Stopi bliže k meni, Ivanko moj ljubi, nekaj ti moram na srce položiti, predno zatisnem za vselej oči.“

Ivanko stopi preplašen k postelji.

Mati mu govóré takó: „Nič se ne ustraši in ne joči se! Biló bi nespametno, nádejati se zdravja v mojej bolezní, preljubo moje dete. Vem dobro, da nikoli več ne vstanem iz te bolezní, zatorej ne jokaj preveč po meni; božja volja je takó, da te moram ostaviti. Grem k Bogu, kateri mi je dal življenje, in kamor tudi ti prideš jedenkrat za menoj, ako bodeš priden in pobožen.

Pridnega in pobožnega človeka imajo vsi ljudje radi. Bog ga ljubi in mu daje srečo vže na tem svetu. Izročam te zatorej varstvu ljubega Bogá in dobrih ljudi. Rada bi še živela, da bi tebi skrbela za obleko in hrano, ali neizprosna smrt me hoče imeti. Zatorej ponavljam: bodi vedno tak, kakršén si bil doslej, ter se večkrat spominaj na vse one nauke, katere si slišal iz mojih ust.

A ti Bog Vsemogočni, ki bodeš skoraj poklical mojo dušo pred sé, tebi izročam svoje dete, ter te prosim, da bi potrdil moj blagoslov, katerega podelujem zdaj ubogej, zapuščenjej siroti. Ivanko moj ljubi, blagoslavljam te v imenu Bogá Očeta, Sina in sv. Duha.“ Ko je položila mati blagosloveči roki na glavo svojega sina Ivanka, zasvétil se jej je obraz, da je bila bela kakor lilija. Britke solzé so se jej vtile po licih.

Ivanko je klečal pred posteljo, zrl materi v lice ter ni mogel niti misliti, da bi ga mati zapustila. Britko, britko je jokal. Soseda, ki je stala poleg postelje, bila je zeló ganena, videč, kako grenka je ta ločitev. Tudi ona je jokala.

Ko je za nekaj časa prenehal jok, ponudi se dobra soseda ostati čez noč pri bolnej materi v postrežbo. Ivanko in bolna mati sta bila te ponudbe

zeló vesela. Mati se je nekoliko utolažila in malo zadremala. Ivanko je zlezel na zapeček ter ondu zaspal, a soseda se je k peči naslonila.

Čez nekaj ur je slišala soseda rahel klic: „Mica! — Mica!“ —

Hitro plane soseda k višku in vpraša bolnico, kaj li želi. „Zdaj le bom morala odriniti, vže me čaka čolnič, da odjadram v boljše življenje,“ odgovorila je bolnica s sladkim nasmehom. —

Tudi Ivanko je skočil iz spanja ter stopil pred posteljo umirajoče matere. Hitro jej podasta blagoslovljeno svečo v roki in molita molitve za umirajoče.

Ura v cerkvenem zvoniku je odbila pólunoči. Mati prime še jedenkrat Ivanka za obé roki, krčevito je stisne k srcu, nasméhne se in — izdihne.

Sirota Ivanko omedli. — Soseda ga vjame, položi na klop in za nekaj časa zopet vzdrami.

Drugi dan, bilo je na petek, nesli so štirje pogrebci „kočno Jero,“ kakor jo je ljudstvo sploh imenovalo, k večnemu počitku na pokopališče. Spremljala sta jo ubogi Ivanko in soseda Mica. Sneg je padal v gostih kosmih na zemljo, mrzel veter ga je nanašal pogrebce v oči, da so komaj gledati mogli.

Milo zapojó zvonovi v cerkvi na pokopališči. Kadar tjá dospejo, postavijo krsto (trugo) na tla. Ivanko, ki je ves zamišljen šel poleg sosede, probudil se je kakor iz sanj. Prosil je pogrebce, naj bi mu pokrov na krsti odprli, da bi še jedenkrat videl svojo ljubo mater. Jokal je, britko jokal, da bi se ga mogel kamen usmiliti na cesti. „Mati zlata!“ vzdihoval je, „zakaj ste zapustili mene ubogo siroto. Kam naj se podam zdaj? Nimam sorodnikov, nimam prijateljev, nimam živega človeka, kateremu bi mogel povedati, koliko trpi vaš Ivanko. Ni ga človeka, kateri bi me tolažil.“ —

Tako jokajoč objema mater, oklepa se je okolo vratú ter nadaljuje: „Mati ljuba! vzemite s seboj še mene, ker brez vas mi ni živeti samemu na svetu. Kdo mi bode skrbel za obleko in obutalo? Kdo mi bode dajal jesti, kadar vas zagrebó v črno zemljo? Pri kom bodem klečal zjutraj in zvečer, kadar bodem molil molitvice, katerih ste me vi naučili? O mati, zlata moja mati, vstanite, vstanite, brez vas mi ni mogoče živeti!“

Tako je tožil in jokal zapuščeni Ivanko poleg krste svoje ljube matere.

V tem pridejo gospod župnik. V srce se jim smili ubogi Ivanko. Stopijo k njemu, primejo ga za roko in mu rekó: „Ivanko, ne žaluj toliko po materi, katera zdaj vže uživa rajsko veselje. Res je, da ostaneš sirota ter se ne veš kam djati, ali zaupaj na Bogá! Bog, ki črvička v prahu ne pozabi, tudi tebe pozabil ne bode. Materina ljubezen do tebe traje tudi onkraj groba in njen blagoslov te bode zvesto spremljal povsod, koder koli bodeš hodil. Zatorej ne žaluj preveč po materi, ker njen duh bode vedno pri tebi, da-si ne vidiš njenega lica. Njeno srce te bode spremljalo po vseh potih, čuvalo te bode nesreče in prosilo Boga za tebe.“

Te besede častitljivega gospoda župnika so bile tolažba ubozemu Ivanku.

Žalostno so zapeli zvonovi v zvoniku in Ivankovo mater so zasuli v hladni grob k večnemu počitku.

Še je stal Ivanko na materinem grobu, tresel se od mraza in neprestano zrl na gomilo, kakor bi gledal skozi črno zemljo lice svoje ljube dobre matere. Še le ko mu gospod župnik položé roko na ramo, vzdramil se je in pogledal

k višku. — Gospod župnik mu rekó, naj gre z njimi v farovž, da dobóde malo kosila.

Zna se, da je Ivanka rad šel z gospodom župnikom v farovž, kjer je dobil gorke juhe, ki mu je jako dobro teknila. Ubogi deček vže dolgo ni imel nič gorkega v želodeci, zatorej ga je dobro kosilo tako prevzelo, da se je naslonil ob peč, ter kmalu prav sladko zaspal. Položili so ga v mehko posteljo, kjer je spal do družega jutra. Temu se ni čuditi, ker je moral marsikatero noč prebdeti pri postelji bolne matere. Po noči se mu je sanjalo, kako se njegova mati v lepem belem oblačilu šeta s prijateljicami po lepem, rajskem vrtu, trga cvetice in jih meče Ivanku, ki pri ograji gleda na vrt in steguje roki po materi, da bi jo objel. Ivanka pobira cvetice, poljubljuje jih, in si žepe polni ž njimi.

Miren in utolažen se prebudi Ivanka zjutraj. Po zajutreku ga pokličejo gospod župnik k sebi in mu rekó: „Ubogi Ivanka, smiliš se mi, ker vidim, da nimaš človeka, s katerim bi bil v rodu. Oče so ti umrli, ko jih še poznal nisi, a mater si izgubil, ko bi ti matere bilo najbolj treba. Utolaži se, jaz ti hočem biti oče in skrbeti za tebe, dokler ti Bog kakega družega dobrotnika ne pošlje. Poznam tvoje dobro sree, ter se nádejam, da ga tudi ohraniš. Čez zimo ostaneš pri meni v farovži, pomagal bodeš fižol in koruzo (turšico) luščiti, drva bodeš skladal, meni obutalo snažil in v cerkvi pri kakem lehkem delu pomagal. Pozneje se bode vže kaj boljšega za tebe dobilo, ker si hodil v šolo in kakor so mi denes gospod učitelj pripovedovali, pridno si se učil in lepo obnašal.“

O ko bi vi otroci znali, kako je bil Ivanka teh besed vesel! Milo se mu je storilo v srci, ker ni vedel, kako bi se dostojno zahvalil plemenitemu dobrotniku za toliko dobroto in ljubezen. Veselja se je razjokal in gospodu župniku roko poljuboval, obetajoč, da hoče ostati vedno dober in pobožen.

Dolga mrzla zima je minula. Ivanka je bil še vedno v farovži in se tako lepo obnašal, da so bili vsi zadovoljni ž njim. Pridno je hodil v cerkev, pobožno molil za svojo rajnko mater in še posebno za svojega dobrotnika. Zato so ga gospod župnik in vsi domači ljubili.

Prišla je prijetna vzpomlad s svojim cvetjem in zelenjem. Veselo so žgoleti krilati ptički, in pisani metulji so se zibali po drevesnem cvetju in cveticah.

Kar pokličejo necega dne gospod župnik Ivanka k sebi v gorenjo sobo in mu rekó: „Ivanko! ker vidim, da si nadarjen z mnogimi lepimi krepostmi, ter imaš za nauk v šoli dobro glavo, namenil sem se, da te dam k nekemu kamenarju v mesto, da se pri njem kamenarstva izučiš. Glej tukaj imam vže odgovor na svoje vprašanje. Kamenar mi piše, da smeš pri njem takój v nauk stopiti, ako si tak, kakeršnega sem te jaz njemu opisal. Zatorej sem se odločil, da te koj prihodnji teden v mesto popeljem in tvojemu prihodnjemu gospodarju izročim. A popred ti je treba napraviti še nekoliko obleke, da ne bodeš slabo oblečen hodil od mene. — Nu kako ti je vse to všeč, kar sem ti povedal, Ivanka?“

„O,“ reče Ivanka ves iznenadjen od veselja, „Bog vam povrni stotero vse, kar ste dobrega storili meni ubogej, zapuščenej siroti. Vedno vam bodem hvaležen in molil bodem za vas ves čas svojega življenja. O kako vesel sem,

da mi je Bog dal takega dobrotnika, ki skrbi tudi za mojo prihodnost. Ukrenite z menoj, kakor najbolje znate.“ —

In pri tem je tudi ostalo.

Prihodnji teden, bilo je v ponedeljek, klečal je Ivanko zjutraj rano na gomili svoje rajneke matere, ter se poslavljajal od nje. Dolgo je klečal in molil. Obnovil je obljubo, katero je storil materi pri njenej smrtnej postelji ter prosil Boga, da bi potrdil blagoslov, katerega mu je dala mati pri odhodu iz tega sveta.

Vrnivši se iz pokopališča, našel je gospoda župnika, ki ga so vže težko pričakovali pred farovžem; a ko jim je povedal, da se je bil šel poslovit od materinega groba, pohvalili so ga za njegovo lepo dejanje in ljubezen, katero ima še vedno do svoje rajneke matere.

Zdaj se Ivanko poslovi od vseh domačih, ki so bili ž njim v farovži ter odide k vozu, kjer pomaga hlapcu svojo skrinjo naložiti. Ko je bilo vse pripravljeno za odhod, požene hlapec konja in — voz z gospodom župnikom in Ivankom zdrdra po gladkej cesti proti mestu.

Še se ozira Ivanko nazaj, na pokopališče, kjer počiva njegova ljuba mati. Še jedenkrat se ozrè — vidi se še zvonik — cerkvice, kder zvonovi vsacemu zadnjo pesen za odhod zapojó. — Cesta krene v stran in — temni gozd zakrije razgled po dolini.

II.

Minula so tri leta. Mnogo se je izpremenilo od one dóbe, ko smo Ivanka z gospodom župnikom izprémili na potu h kamenarju v mesto. —

Ivanko se je pridno učil in vrlo lepo obnašal, ter se je v treh letih popolnem izučil kamenosekarstva. Njegov mojster je bil ž njim zadovoljen in ga ljubil, kakor lastnega sina. Po pretečenih štirih letih mu je dal z dobro vestjo najboljše spričalo.

Delal je potem še dve leti kot pomagač pri svojem dobrem mojstru, ter si tudi nekoliko denarja prihranil. Ivanko je bil zeló varičen mladeneč.

Ni hodil v tovarišije, nego čital je doma na knjigo, kadar mu je čas dopuščal, ter si takó bistril um in plemenitil srcé.

Gospoda župnika Ivanko vže dobrega pol leta ni videl. Od velike noči jih ni bilo več v mesto. Zvedel je po nekem znancu, da so nevarno oboleli.

Prišla je hladna jesen. Dež je lil curkoma iz oblakov na zemljo in gosta megla je pokrivala gorovje. — Kar stopi necega dne cerkovni ključar iz Ivankove rojstne vasi v delarnico h kamenarju. Ondú pové Ivanku žalostno novico, da so gospod župnik umrli. Ivanka je to poročilo tako pretreslo, da ni vedel, kaj bi začel v naglici. Prosil je gospodarja, da bi mu dal tri dni odpusta, v kar je gospodar rad privolil. Ivanko je šel naravnost v domačo vas — in v farovž. Tu ga najdemo klečečega pred mrtvaškim odrom. Solzé britke žalosti so ga oblile, ko je ugledal svojega največjega, plemenitega dobrotnika na mrtvaškem odru.

Velik in sijajen je bil pogreb gospoda župnika, ki je bil dolgo vrsto let priljubljen dušni pastir svojim ovčicam, tolažnik žalostnim in zapuščenim ter velik dobrotnik ubogim sirotam. Sto in sto ubožnih je točilo solzé za

svojim dobrotnikom. A nihče ni tako žaloval po dobrem gospodu župniku nego Ivanko, kateri je ž njim izgubil svojega skrbnega dušnega očeta.

Preteklo je leto po smrti gospoda župnika in prišel je praznik vseh svetnikov. V vasi, katera nam je vže od začetka te pripovedi znana, govorilo se je mnogo o dveh prekrasnih nagrobnih spomenikov, katera je iz mramornega kamena izsekal mladi umeteljnik — naš Ivanko. Jeden teh spomenikov je stal na grobu rajncega gospoda župnika, drugi na grobu rajnke „kôčne Jere.“ Postavil ju je Ivanko v spomin svoje nepozabljive matere in svojega največjega dobrotnika, gospoda župnika.

Vse leto je hranil prislužene novce, da je mogel kupiti prave mramorne ploče, ter je v svojih prostih urah izsekal krasna spomenika.

Vsi so ga hvalili zaradi njegove ljubezni in hvaležnosti, ki ju je kazal pri vsakej priliki do matere in do plemenitega gospoda.

Ivankov mojster je bil ponosen, da ima tako vrlega pomagača; spoštoval in ljubil ga je kakor svojega sina. In dobro se je zdaj godilo Ivanku, vsega je imel dovolj in ni se mu bilo treba bati ne pomanjkanja ne béde. Pogostoma se je spominal matere in njenega blagoslova, kateremu je pripisoval vso svojo srečo.

Kadar je Ivan zvršil 24. leto svoje dôbe, prejel je 1000 gld. kot dedšino po rajnkem gospodu župniku. Ker so namreč gospod župnik videli, da ima Ivanko dobro, nepopačeno srce, da je priden in pobožen, spomneli so se tudi njega v svojej oporoki in mu zapustili zgoraj omenjeno vsoto.

Kaj mislite otroci, kako je Ivan rabil te tenarje? Poslušajte, tudi to vam hočem povedati. Vzel je slovo od svojega dobrega mojstra, ter se nasélil v domačej vasi. Sezidal si je čedno hišico na ónem mestu, kjer je nekdanj živel s svojo ubožno materjo, ter na svojo roko začel rokodelstvo, katerega se je izučil s pridnostjo in trudom. Tudi zdaj je bil priden, pošten in delaven. Vse ga je spoštovalo in ljubilo, zato je pa tudi imel vedno dovolj dela.

Kdo je bil zdaj srečnejši kakor naš Ivan!

Večkrat so ga videli sosedje iti na pokopališče, ondu moliti na grobu rajnke matere in gospoda župnika, ter ponavljati obljubo, katero je storil materi, predno je umrla.

A blagoslov, katerega mu je mati podelila pred smrtjo, ostal je vedno pri njem. Bog, kateri je slišal prošnjo umirajoče matere in videl solzé in britkosti Ivanove, imel je dopadajenje nad ubogim, zapuščenim dečkom, ter mu dal dobrotnika v osobi dušnega pastirja in po smrti župnikovej dal mu je pravo pamet, ki ga je pripeljala do sreče.

To srečo je Ivan užival z ženo in otroci mnogo mnogo let. Ko je bil namreč trideset let star, oženil se je in dobil pridno, pobožno in delavno ženo.

V sivej starosti, pod domačo lipo sedeč, večkrat je pripovedoval ženi in otrokom o svojej mladosti, o smrti svoje matere in njenem blagoslovu. Tudi svojega dobrotnika ni pozabil, rad in često se ga je spominal v besedi in molitvi.

O tacih priložnostih so mu vselej zasijale solzé hvaležnosti v očeh in končal je z besedami: „Otroci! slušajte očeta in mater, živite po naukih svojih starišev, ako želite, da bode njih blagoslov z vami ves čas, dokler živite. Bog bode potrdil blagoslov vaših starišev in srečni bode na tem in onem svetu.“

Anton Žager.

Kako je znal soditi Rudolf Habsburški.

Kralj Rudolf Habsburški je bil zbral v Norimbergu kneze in poklical pred sé vse óne, kateri so imeli kako pravdo, da bi jim sodil.

Med drugimi je stopil pred kralja imovit trgovec in se pritožil, da je dal v úsnijatej torbici spraviti gostilničarju dve sto mark denarja. Ali kadar je hotel novce nazaj, tajil je krčmar, da bi bil kdaj dobil kake novce od svojega gosta. Prič ni bilo nobenih, a vender je znal trgovec navesti tacihi znamenji, da Rudolf ni dvomil o resnici njegove pritožbe. Krčmar je bil imovit, vse ga je spoštovalo, težko bi mu bilo dokazati krivdo.

Kadar tožnik odide, pridejo poslanci Norimberški pozdravljat kralja. Med njimi je bil tudi obtoženi gostilničar.

Rudolf se začne prijazno razgovarjati s poslanci in reče čez nekaj časa krčmarju: „Lep klobuk imate, dajte mi ga, svojega vam dam zanj?“

Krčmarju je bilo to po volji, in menjala sta klobuka. Ker je pa bilo v tem prišlo obilo druge gospóde, poprosi Rudolf poslance, naj nekoliko počakajo, gre iz dvorane in reče nekemu meščanu: „Pojdite k ženi krčmarjevej, pokažite jej klobuk njenega moža v znamenje in recite jej v imenu moževem, naj takój pošlje sém úsnijato torbico táko in táko z denarjem v njej.“

Meščan odide, pokaže ženi možev klobuk in jej sporoči zapoved kraljevo. Ona mu veruje in mu izroči torbico.

Ko je imel Rudolf torbico v rokah, pošlje hitro po trgovea, naj pride tožit krčmarju v zobé. Poslance pa odpravi in reče gostilničarju, naj počaka.

Kmalu pride trgovec in toži krčmarja, da mu neče vrniti hranjenih novcev. Ali ta taji in se roti, da mu tožnik ni dal shraniti ničesar. Ko se pričkata trgovec in gostilničar, vrže Rudolf v tem hipu torbico na mizo. Krčmar ostrmi, sapo mu zaprè slaba vest in kmalu izpové svojo krivdo.

Trgovec je dobil svoj denar, a krčmar je moral plačati globo.

Fr. Hubad.

Pozdrav.

Pozdravljam sinje vas goré!

Ve kinč slovenske domovine;

Čez dole, jézera, planine

Hitijo k vam mojé željé.

Pozdravljam sinje vas goré,

Goré mi žive, skalovité,

Pozdravljene srénó bodíte.

Pozdravljam cvetke vas ljubé!

Ve kinč slovenske domovíne,

Čez dole, jézera, planine

Hitijo k vam moje željé.

Pozdravljam cvetke vas ljubé,

O rajskomilo mi cvetíte,

Pozdravljene gorkó bodíte.

Pozdravljam bistre vas vodé!

Ve kinč slovenske domovíne,

Čez dole, jézera, planíne

Hitijo k vam mojé željé.

Pozdravljam bistre vas vodé,

Le žuborite in tecite,

Ljubezen mi za dom budíte!

Fr. Savinjski.

Oče našega cesarja.

Oče našega presvitlega cesarja, nadvojvoda Franc Karol, porodil se je v 7. dan decembra 1802. leta. Bil je prijatelj in podpornik obrtu in velik dobrotnik vsem, ki so bili v pomanjkanji in potrebi. Njegovo srcé je bilo polno najplemenitejših čutov do siromakov in njegova darežljiva roka vedno odprta, kadar je bilo treba pomagati, bodi si v katerej koli nesreči ali potrebi. V vsakem kraju, kder je prebival, bodi si le kratek čas, vedó ljudje mnogo povedati o njegovej radodarnosti.

Preobširno bi bilo za naš list naštevati vse one mnogobrojne zglede, s katerimi je nadvojvoda Franc Karol kazal svojo ljubezen do bližnjega v svojih prelepih dejanjih. Povedati vam hočem iz njegovega življenja samó toliko, da bodele tudi vi poznali plemenito srcé nadvojvode Franca Karola, katerega prav dobro zadeto sliko imate denes pred seboj.

Kako je bil prijatelj in podpornik obrtnikom, pokaže naj vam naslednja prigodba: Necega dne se je vozil na izprehod po Pratru, največjem izprehajališču zunaj dunajskega mesta. Tu je ugledal gostilnico, ki je bila vsa zapuščena, vrata in okna zaprta. Takój ukaže ustaviti kočijo ter pošlje služabnika tjá, da povpraša, kaj je krivo, da je zaprta gostilnica, katera je bila

poprej vedno dobro obiskovana. Služabnik se kmalu vrne ter prinese nadvojvodi poročilo, da so gospodarju zaprte gostilnice zaradi 400 gld. dolgá vse stvari zaplenili in vsled tega je moral krčmo zapreti. Nadvojvoda sede v kočijo ter ne reče ničesar. Za nekoliko dni se je peljal zopet mimo one krčme v Pratru, ki je bila pred malo dnevi še zapuščena in prazna, a zdaj je bilo vse živo, gostov vse polno in med njimi se je veselo sukal gostilničar. „Ali vidite,“ reče nadvojvoda svojim spremljevalcem, „mož je gostilnico zopet odprl in vidi se, da mu gre dobro.“ V teh besedah se mu je brala njegova notranja zadovoljnost. In res! nihče drug nego nadvojvoda Franc Karol je bil oni rešilni angel, ki je poslal krčmarju 400 gld., da je poplačal dolg in gostilnico zopet odprl.

V Ištu, zunaj Dunaja, kder je nadvojvoda najrajše prebival, znan je bil vsacemu otroku. Povsod je bil prijatelj siromakom in rešitelj ubogih iz nadlog.

Necega dne se je izprehajal v Pratru. Skozi tolpo ljudi se pririje do njega neznan človek, kateremu se je vže na lici bralo, da ga tare huda sila. Ta človek mu izroči pismo prošnjo. Stražnik, ki je ondu blizu stal, skoči k neznanemu človeku, da bi ga proč spravil. Ali dobri nadvojvoda vzame siromaka v svojo obrambo ter reče, da so ga slišali vsi okrog stoječi: „Tega človeka mi ne smete zaprét!“ Nato se obrne k nesrečniku ter mu obljudi, da hoče njegovo prošnjo natanko pregledati.

Nadvojvoda Franc Karol je dajal tako obile darove, da je po večkrat svojo blagajnico izpraznil. S polnima rokama je delil siromakom. Vsako leto je redno dajal podporo: slepim otrokom, gluho-némim sirotam, hčeram v boji padlih častnikov, bolnikom po bólnicah, različnim redovnicam, ki so stregle bolnikom in podučevale nežno mladino, društvom za domače uboge, ljudskim kuhinjam in za spise, ki so bili pisani v poduk priprostemu ljudstvu.

Kakor vsi dobri ljudje, takó je tudi nadvojvoda Franc Karol ljubil evetice, posebno vijolice in rože. Kadar mu je kaka uboga deklica, prodajajoč evetice, izprehajajočemu se po cesti, ponudila šopek vijolic, dal jej je vselej po srebrn goldinar zanj. Pri vходу v Prater je imel svoj cvetlični vrt, v katerega je pogostoma zahajal, a prvega dne meseca maja vsacega leta je tu z vso cesarsko obitelji užival največje veselje.

Prijazen in ljubeznjiv je bil z vsacim človekom; zato so ga častili in ljubili vsi, kateri so ga poznali. Vsakdo ga je pozdravljaj, in on je vže naprej odzdravljaj vsacemu brez izjeme. Kadar koli je šel ali se vozil po ulicah velikega Dunajskega mesta, držal je po največ klobuk v roci, da bi takó mogel odzdraviti vsacemu, kdor ga je pozdravil.

Na svojih izprehodih se je vozil nadvojvoda zmirom s šestero belimi konji. Tega bi človek skoraj ne verjel, ako se pomisli, da je gospod nadvojvoda drugače prav priprosto živel, ter bi marsikdo lahko dejal, da se to ne sklada z njegovim priprostim življenjem. Ali vzrok je bil temu ta, ker so kočijaži za vsako vožnjo s šestero konji dobivali posebno doplačilo, in da bi nobeden ne izgubil tega svojega doplačila, vozil se je vedno s šestero konji.

Necega dne se je dal nadvojvoda fotografovati v kočiji, v katero je bilo vpreženo šest belih konj, in ta fotografija mu je bila najljubša. Kadar koli je hotel koga počastiti, poklonil mu je to svojo sliko. Cesarjevič Rudolf si je to sliko izprosil kot najdraži spominek na predragega si deda.

Obče znana je tudi prava detinska ljubezen in spoštovanje, katero so imeli sinovi in vnuki do presvitlega starine. Naš presvitli cesar Franc Jožef je očetu vselej javno poljubil roko, kadar je bil v obiteljskem krogu. Ob nedeljah, ako je bil nadvojvoda na Dunaji, obedoval je najrajše pri Njega Veličastvu, našem presvitlem cesarji; a drugače sta bila po večkrat naš cesar in cesarjevič Rudolf njegova gosta. Neka posebna ljubezen je vezala deda in vnuka; vnuk je ljubil deda, in ded je ljubil vnuka z vso svojo dušo. In ko je umiral nadvojvoda Franc Karol, bile so njegove poslednje besede: „Pozdravite mi še jedenkrat mojega predrazega Rudolfa!“ — Cesarjevič Rudolf, ki je bil ravno na poti iz Berolina na Dunaj, dospel je domov, ko je bil nadvojvoda vže izdihnil svojo plemenito dušo. Lehko si mislite, kako britko je bilo Rudolfu pri srci, da ni mogel več govoriti s svojim dobrim dedom; položil mu je šopek najlepših vzpomladanskih cvetic na preljubljene prsi.

Nadvojvoda Franc Karol, oče našega cesarja, poročil se je bil v 4. dan novembra 1824. leta z bavarsko kraljičino Sofijo (Frideriko, Dorotejo), ki je bila na čast in diko našemu cesarskemu dvoru ter si je s svojo občeznano darežljivostjo pridobila srečo in ljubezen vseh, kateri so jo poznali. Živela sta skupaj 48 let. Po njenej smrti (28. maja 1872. l.) ni več dolgo živel nadvojvoda Franc Karol. Smrt nepozabljive mu sopruge je bil zanj prehud udarec. „Šla je pred menoj, da tudi meni pripravi mesto v nebesih,“ rekel je večkrat, kadar je bil kak razgovor o njej. V Išlo jej je dal napraviti prelepo kapelico v spomin, katero je vsak dan obiskaval.

Da-si vedno zdrav in čvrst, začel je začetkoma meseca marca 1878. leta bolehati in v 8. dan marca se je raznesla prebritka vest po vsej avstrijsko-ogerskej monarhiji, da je umrl „najboljši mož v državi.“ Redko po katerem pokojniku je žalovalo toliko zvestih avstrijskih podložnikov, kakor po očetu našega dobrega in premilostivega cesarja Franca Jožefa. Bodí mu hvalen spomin v srcih vedno zvestih narodov avstrijskih!

I. T.

—x—

V dan sv. treh kraljev.

prijaznej vasíci Borovji je živel pred več leti Štefan Trebiž; kateremu so po domače sploh rekli „Nemškar.“ Njegov ded, a morda tudi njegov praded so potovali o svojem času s kramarijo po vsej velikej Nemčiji, ter se le redko kdaj v letu vrnili v domačo vas Borovje. Zato so pa tudi vsi dobili imé „Nemškarji.“ Štefan Trebiž je bil sin Tomaža Trebiža, znanega potujočega kramarja po Nemškem, od katerega je podedoval lepo, da-si vže staro króšnjo, ki jo je nosil na hrbtu in vrhu tega še jako zanimivo kljukasto palico, vsekano v nekem bavarskem gozdu, o katerej je večkrat dejal, da mu je najljubša prijateljica na vsem svetu, ter bi je ne dal niti za deset trdih cekinov. S króšnjo, na katerej ste bili še dosti lepo vrežani črki njegovega rajnekega očeta T. T. (Tomaž Trebiž) in vsacemu kristijanuu dobro znano znamenje presladkega imena Jezusa, ter z debelo kljukasto palico v roki se je tudi Štefan Trebiž pogostoma podajal na Nemško, od koder je prišel časi prav vesel, časi pa tudi le upehan in otožen domov. Mora pač

tak potujoči kramar posebno srečo imeti, ako hoče z veselim licem vrniti se k svojej družini domov, ker trgovina je dovolj razširjena po vsem svetu in razni agentje (trgovski barantači) staknejo navadno vsak kot, ponujajo in vrivajo svoje blagó vsacemu, da se je le čuditi, kako si še tak borni kramar upa s svojo krošnjo na hrbtu stopiti v svet in ponujati svoje pičle, malovredne stvari med toliko razburjenimi valovi svetovne kupčije. Pri vsem tem naš Štefan Trebiž, Borovski kramar, ni izgubil poguma. Z lastovkami je navadno odhajal iz Borovja in z lastovkami zopet dohajal v Borovje. Ljudje v Borovji so bili vže vajeni „Nemškarja“ pogrešati o zimskem času ter je vsak otrok vže znal, da vzpomladi, kadar bodo lastovke v Borovje priletele, prikazal se bode tudi kacega lepega dne — navadno v soboto po póludne, kadar v domačej cerkvi za nedeljo pritrkavajo — „Nemškar“ s svojo kljukasto palico in z velima črkama T. T. na hrbtu preko bližnjega klanca v domačo vasico Borovje.

Štefan Trebiž je bil zeló váričen, bogoljuben in pošten človek, zato mu je dal Bog srečo, da je navadno dosti blagá in tudi polno mošnjo denarjev prinesel domov. Večkrat je tudi kazal zlate in srebrne novce, katerih ni nihče v vási poznal, razven gosp. župnika, kaplana in učitelja. Bili so to namreč novci iz tujega cesarstva, in bilo je treba znati čitati in tudi nekoliko latinski razumeti, kdor je hotel poznati vrednost blestečih se tolarjev in cekinov.

Leta 187* so bile lastovke vže davno v Borovje pripotovale, a Štefana Trebiža še ni bilo domov. Skrbna žena Marjeta in njeni pridni hčerki, Štefka in Verica, šli so vsaj stokrat do bližnjega klanca očetu naproti, ali — zamán! Ljudje so tolažili mater in hčerki, rekoč, da je Štefan bajè dobro kupčijo napravil ter mu ne kaže vrniti se še domov. A bolj izkušeni ljudje so majali z glavó in dejali: „Ta stvar se nam nič kaj ne dopade; Štefan je bil zmirom natančen, Bog si ga védi, kaj se mu je utegnilo pripetiti.“ Prišla je velika noč in mati so se resnobno zamislili v to stvar; šli so k gosposki, pokazali ondu zadnji list, katerega so prejeli od možá, ali kaj to pomaga, ker ni bil v listu zaznamovan kraj pisanja, a na poštni marki tudi ni nihče mogel prečitati kraja, kder je bilo pismo oddano. Prosili so, naj bi gosposka poizvedela za Trebiža. Zna se, da so gospodje Trebiževki obljubili storiti vse, kar se bode dalo; ali — lastovke so iz Borovja tudi vže odpotovale v gorkeje kraje, da o Štefanu Trebižu ni bilo še ne duha ne sluha.

O kako žalostno je bilo ves ta čas pri Trebiževih! Mati je vidno hujšala; jok in stok po očetu, kakor tudi to, da ni nihče znal, ali je oče še živ, ali je morda vže umrl, dalo jim ni mirú ne po noči ne po dnevi. Kreпки, zdravi in vedno veseli hčerki Štefka in Verica ste žalostno zrlí v objokano mater in še celó kos v kletki ob steni se je že nekaj časa klaverno držal in peti prenehal, kakor bi tudi on svojega dobrega gospodarja pogrešal.

Minula je jesen, in prišli so vže veseli božični prazniki, da o očetu Štefanu Trebižu še nihče ni znal ničesar povedati.

Pride dan sv. Štefana — godovni dan očetov in starejše hčerke Štefke. Kdo bi mogel opisati žalost matere in otrok, ki niso znali, je-li imajo še očeta, kateremu bi čestitali za njegov veseli god, kakor so to storili poprejšna leta. Jok nedolžnih otrok na dan očetovega godú je hotel materi sréc pretrigati..... Vši trije so jokali....

V tem hipu stopi v sobo vaški hlapec, ki je iz bližnjega trga v Borovje pisma nosil ter podá Trebiževki list z besedami: „Zdi se mi, da je to list od vašega Štefana. Čitajte ga hitro, da tudi jaz poizvem, kaj se je pripetilo siromaku.“

S tresočima rokama odprè mati list in čita:

„Preljubi moji!

Znam, da ste v velikih skrbah zaradi mene. A tudi jaz sem bil v skrbah zaradi vas, ali kaj, ker si nisem znal pomagati. Ležal sem hudo bolan v bólnici ter vas nisem hotel žalostiti, ker sem znal, da takó daleč ne morete k meni priti. Trpel sem in zaupal na dobrega Bogá, da me ozdravi ter zopet združi z vami. Bog je uslišal mojo molitev;

ne samó da sem ozdravel, nego še tudi druga sreča me je zadela. Od prihranjenih denarjev sem si kupil srečko, s katero sem dobil precejšno vsoto denarja. Upam z božjo pomočjo, da mi ne bode več treba potovati s kramarijo po tujih deželah. Kadar ta list dobite, bodem vže blizu svojega doma, in kakor sem preračunil, na dan sv. treh kraljev — ako Bog da in sreča junaška — vidimo se v mojem preljubem Borovji.

Vaš

Štefan.“

Mati, prebravši list, niso znali od veselja, kaj bi začeli... poljubili so list, poljubili hčerki, ter bi bili skoraj poljubili tudi vaškega hlapca, ki je prinesel list, ako bi ne bil, čuvši to veselo novico — hitro odpihal v vas ter vže koj pred Trebižovo hišo zavpil: „Štefan je živ, imovit človek, ter pride v dan sv. treh kraljev domóv!“ Ta vesela vest se je hitro raznesla po vsem Borovji. Za nekoliko ur je vže vsak otrok znal, da pride Štefan Trebiž na dan sv. treh kraljev domóv.

„A zdaj le hitro,“ rečejo mati otrokoma, „zasukajte rokavčke. Imeli bomo vesele sv. tri kralje.“

Pridna družinica se je takój poprijela dela. Božičnica in druge potice so bile kmalu gotove. Mati in pridna Štefka ste mesili, da je bilo kaj; a Verica, ker je bila še premlada, da bi bila pomagala, štela je na prsteke, koliko dni je še, da pridejo oče.

Vse v vasi se je veselilo dneva, kadar pride Štefan Trebiž v Borovje. Še celó domači pes je nekako veseleje mahal z repom, mačke so veselo mi-javkale — vse, da vse se je veselilo videti poštenega Štefana Trebiža.

V dan sv. treh kraljev je bil Štefan čvrst in zdrav med svojimi. Kadar so se po póludne vaščani pred hišo zbrali, da bi ga videli in pozdravili, povedal jim je tudi o svojej sreči in veselo pristavil: „Od denes naprej nisem več „Nemškar,“ ker mi ne bode več treba s kramarijo po svetu hoditi; ostal bodem z denarji med vami, gospodaril bodem domá.“

Štefan Trebiž živi še denes v Borovji kot pošten, delaven in imovit gospodar. Bog ga živi!

Lj. T.

Plemenita osvéta.

Preteklo je vže preko sto let, kar se je zgodilo to, kar vam hočem povedati: V starej, zaduhlej koči mesteca N. na Irskem ste umrli dve ženski, lahko bi rekli gladí in pomanjkanja. Ko so pogrebeci zvršili svoje opravilo, ostavil je deček, kaeih deset let star, bosonog in bledih lic rečeno kočó. Krenil je na véliko cesto in po kratkem premisleku stopil v prodajalnico ne-cega črevljarja. Tù je povzdignil ročici ter jokajoč prosil mojstra: „Mojster ljubi! domá nimam nikogar več, proč moram iz mesta, prosim vas, dajte mi par črevljev!“

„A kdo jih bode plačal?“ zamrmrá črevljar z osornim glasom.

„Plačal jih bodem sam, kakor hitro mi bode mogoče, in to tako gotovo kakor se zovem na imé: Viljem Brus.“

Starikavi mojster pogleda bosonogega dečka izza naočnikov, potem vstane, vzame z police dvoje dobrih in močnih čevljev ter mu je dá, rekoč: „Evo, Viljem! da se mi ne bode reklo, da sem kdaj kako siroto pognal brez pomoči iz svoje hiše. Vzemí in plačaj, kadar moreš, ako ne moreš, slabo za tebe. Jaz ti tega ne bodem očital.“

Deček oblubi, da hoče biti mož beseda, zahvali se in otide.

Več let je preteklo in o Viljemu ni bilo nikoli nobenega glasú. Sosedje, ki so o tej kupčiji znali, rogali so se črevljarju, češ, da se je dal otroku prevariti. A črevljar jim je vselej dejal: „Viljem hudoben ni; kdor plačati ne more, pa ne more; zaradi tega še ni hudobnež!“

Minulo je zopet nekaj let. Ubog, slabo oblečen človek pride v mestece N. Nekako plaho stopi v bližnjo krčmo ter prosi za kosce kruha. „Nemamo ga za postopache in lenuhe,“ zadere se ohola krčmarica nad njim. „Taki mladi in krepki ljudje, kakor ste vi, naj bi šli delat, a ne prosjačit in ljudem nadlego delat po hišah.“ To rekši, nahujskala je psa nanj, da ga je pognal iz hiše. Prosjak žalosten otide.

Šel je potem k županu ter ga prosil kruha, rekoč: „Jaz sem Viljem Brus; vže dlje časa hodim po svetu, da bi našel kje kako delo in se mogel preživeti, ali zamán. Povsod mi je trdo šlo za vsakdanji kruh, in družega mi ni preostalo, nego vrniti se v domovino, kder se nađejam, da me dobri ljudje ne bodo pustili od gladi (lakote) poginiti.“

„Poberi se mi izpred oči!“ zadrl se je osorno oče župan nad njim; „naše ubožno mesto ne daje podpore pohajkačem; pojdi in išči si kruha po večjih in premožnejših mestih nego li je naše.“ To rekši, potisnil ga je skozi vrata iz hiše.

Siromak Viljem je bil zopet na cesti, premišljajoč, kam bi se obrnil. Zdajci ugleda prodajalnico poštenega črevljarja. Bila je še vedno taka, kakor nekđaj in prav nič se ni izpremenila. Stopi noter ter prosi, rekoč: „Dobri očka! ne hudujte se, ako vas prosim za kosce kruha. Jaz sem Viljem Brus ter nemam toliko, da bi mogel živeti.“

Črevljar pogleda ubozega prosjaka skozi svoja velika očala, kmalu ga spozna ter pravi: „Hé, hé! Mar si prišel, da mi plačáš, kar si dolžan na črevljih, ki sem ti jih dal?“ — „To nè,“ reče Viljem, „vsaj za zdaj še nè; a plačati vam hočem pošteno, kadar bodem mogel.“

„Žena!“ reče črevljar svojej ženi, „vidim, da je Viljem Brus ubog, ter nima, da bi me plačal; a kdor plačati ne more, pa ne more, tega on ni kriv. Pojdi, in daj mu kos kruha; njegov dolg zaradi tega ne bode nič večji, a on mi je obljubil, da me bode plačal, kadar bode mogel.“

Viljem je dobil velik kos kruha. Zahvalil se je mojstru in mu poljubil roko. „Ne vjedaj se preveč,“ dejal mu je črevljar pri odhodu, „tvoja obljuba mi je toliko, kakor gotov denar, in jaz te še lahko počakam. Zatorej idi in poskušaj še drugod svojo srečo!“

Viljem Brus je ostavil vže drugič svoje rojstno mesto in črevljar tudi ni več mislil na črevlje. Ali necega vzpomládneđ dne je pridrdrala lepa, bogato okrašena kočija po gladkej cesti v mestece N., ter se je ustavila pred ubožno črevljarjevo prodajalnico. „Evo me, očka! pridite vèn, da vam vsaj

vrnem stare črevlje, katere ste nekdanj dali ubozemu Viljemu Brusu, a on vam jih plačati ni mogel.“

„Da te vender!“ reče stari poštenjak, „ali si vže zopet tukaj? nu bolje nekaj, nego nič,“ to rekši, stopi iz hiše pred zalo kočijo, ki je stala zunaj pred vrati.

„Tukaj imate črevlje,“ reče lepo opravljeni gospod, sedeč v kočiji, ter mu podá zabojček. „Ker so preveč obnošeni in raztrgani, spravil sem jih v ta zabojček, da se niti jeden kosec ne izgubi od njih.“

Črevljar je ves osupel gledal gospoda v kočiji, ki ni bil nihče drug, nego Viljem Brus. In ko je odprl zabojček, našel je v njem res stare, raztrgane črevlje, ki so bili napolnjeni s samimi zlatniki (cekini). Predno se je mogel zahvaliti, oddrdrala je kočija, in iz nje je bilo slišati besede: „Spómnite se časi nekdanjega Viljema Brusa, ki je zdaj baron ter ima vsega dosti.“

Na prijaznem griči, ne daleč od mesteca N. sezidali so pozneje lepo, prostorno poslopje. Na črnej mramornej ploči zunaj nad velikimi vrati so bile vdolbene besede z zlatimi črkami: „Zavetišče domačim sirotam, katerim mesto N. ne more dati podpore.“

Takó se je osvétel (maščeval) baron Viljem Brus nad svojim rojstnim krajem, v katerem ste mu mati in sestra od gladi umrli. Tudi njemu je pretila enaka smrt, ako bi ga ne bil Bog otel pomanjkanja in bēde. In nihče drug nego on je ustanovnik in podpornik rečenega zavetišča. V svojej oporoki je zapustil veliko vsoto v podporo ubogim sirotam svojega domačega kraja.

Petrovna.

—*—

Vladimir piše.

Vladimir je bil vrl in priden učenec. Rad je hodil v učilnico, pridno se učil ter delal učitelju in starišem veliko veselja. Ob novem letu je napisal starišem sledeči listek:

„Preljubi stariši!

Neizmerno me veseli, da ste zdravi in veseli dočakali novega leta! Vzprejmite na ta veseli dan mojo pristrčno zahvalo za vse one dobrote, s katerimi ste v pretečenem letu tako obilo obdarovali mene, vašega še malozmožnega otroka. Vzprejmite pa tudi moje najiskrenejše želje, da bi Vam dobri Bog dal še mnogo mnogo let učakati v najboljšem zdravju, sreči in veselji tega veselega dné, katerega smo se toliko razveselili. Kolikor morem storiti s pridnostjo in pokornostjo, storiti hočem v mladem letu z najboljšo voljo, da bi delal Vam, preljubi stariši, čast in veselje. Rad priznavam, da Vas sem v pretečenem letu mnogokrat britko razžalil, ali verjemite mi, da obžalujem od vsega srca svojo nehvaležnost, ter Vas prosim: oprostite mi! Obetam, da svojo nehvaležnost popravim s tem, da Vam hočem pokazati v nastopnem letu, kako zeló Vas spoštuje in ljubi . . . Vaš

pokorni sin
Vladimir.

„Vrtčeva“ priloga.

Sirota na tujem.

Sirota sem, po svetu grém,
Otrok, umeješ to?
Jaz tudi zdaj stoprāv to vém,
To je hudó, hudó!

Glej, matere jaz nemam tú
Med tujimi ljudmi;
Ne čujem njenega glasú,
Ki me tolažil bi.

Ko čul enkrat bi njeni glas,
Ki se glasi sladkó,
Ko zrl enkrat bi v njen obraz
In milo nje okó!

Za to goró dolina je
Prelepa, krasna vsa;
To moja domovina je,
Ból mojega srcá.

O dômek moj, ti prekrasán!
Solzí se mi okó;
Zakáj si ti takó dalján,
In skrit tam za goró? — —

O v pózneji nóči, ko vže spim,
Sén dušo mi obdá,
Da vrh, da vrh goré stojím,
Da zrév v dolino tjá.

Da gledam širno to poljé,
Dobrav zelenih krás,
Da gledam gozde, loge vse —
In tam — — domačo vás.

Da gledam zalo: cérkvico,
Ki sredi je vasí;
Da gledam znano híšico,
Kjer mati mi živí.

Ohrani zdravje jej ljubó
Vladár nebá, zemljé;
O čuvaj, čuvaj jo skrbnó,
Jaz ljubim jo nad vse! —

Ljudjé vi tuji, tuj mi kraj,
Več dljé jaz tú ne bom,
Srcé mi hrepení nazáj,
Nazáj tjá v ljubi dom!

Miljenko Devoján.

— x —

Pravična razsodba turškega trinoga.

Kahiri, glavnem mestu egiptovske dežele, katero vlada od turškega sultana (cesarja) odvisen kralj, kedive imenovan, živel je za časa močnega in silnega kediva, Mehmed-Alija, trgovec krščanske vere. Ta si je s pridnostjo in poštenjem napravil ne samó obilo premoženja, nego pridobil si je tudi obče spoštovanje in še celó milost turškega kralja. A to nam kaže najbolj, da je moral trgovec biti v resnici poštenjak od nog do glave, kajti Turek, in še celó turški oblastnik, ne spoštuje rad kristjana, in na Turškem je spoštovanje kristjanov sploh jako redka prikazen.

Omenjeni trgovec se je postaral ter sklenil svojo trgovino prepustiti sinu jedincu, kateri mu je do sih dob pridno pomagal pri vseh trgovskih opravilih.

Mislil si je namreč, da bode svoje stare dni mirno in brezkrbno živel pri sinu. Izgovoril si je bil razven drugih stvari še stanovanje v gorenjem nadstropji, ker je bilo ondu nekoliko mirnejše, prostornejše in zdravejše, ter je za gospodarja itak pripraviše, da stanuje s svojo družino pri tleh. Vse je bilo že v redu samo pir (svatbo) so imeli še pripraviti, ker novemu gospodarju je bilo treba pri obilem in obširnem gospodarstvu tudi pridne in skrbne gospodinje.

A mlademu, imovitemu trgovcu, ki je imel bogato nevesto, se ni zdelo primerno, da bi se pirovalo spodaj v tesnih in zaduhlih prostorih; zato je prosil očeta, da bi mu za čas pirovanja prepustili svoje stanovanje v gorenjem nadstropji, ter se bi oni za ta čas nastanili v sinovo stanovanje pri tleh. Takó po piru se vrne vsak zopet v svoje prejšno stanovanje.

Starec je bil s tem zadovoljen in je rad privolil v sinovo prošnjo. Ali ko je bilo pirovanje pri kraji, ostal je sin z nevesto v gorenjem nadstropji, ter se ni hotel umakniti očetu, ko so ga opómneli na selitev; prosil je, naj bi še nekoliko časa potrpeali in ostali pri tleh. To se je zgodilo, ali tudi ta čas preteče in oče zahtevajo svoje pravice. Ali nehvaležni sin jim zdaj naravnost reče, da ga ni volja iti s svojo nevesto iz gorenjega stanovanja ter ga naj pusté v miru, ker je on gospodar v hiši.

To grdo obnašanje nehvaležnega sina, kateremu je oče toliko blagá pripravil in izročil, zbolelo je starega trgovca globoko v srcé. Tudi drugi ljudje, ki so slišali o tem grdem obnašanji, grozili so se sinu, češ, kdor ne spoštuje očeta, temu se ne bode dobro godilo na zemlji. Ne vem, kako je prišlo do tega, da je tudi kedive ali kralj Mehmed-Ali slišal o tem grdem in nehvaležnem dejanji trgovčevega sina.

Ker je znano, da spoštovanje do starišev ni nauk samó krščanske vere, nego tudi turške, zato je kralj nehvaležnega sina poklical pred sé, da bi ga opómnil tega nauka.

Zvest si kraljeve milosti in naklonjenosti, hitel je mladi trgovec brez strahú h kralju. Ali kadar so mu rekli, da je kralj v divanu, to je v sodnijskej hiši, ter da mora tudi on tjà priti, spoznal je, da se je kralju nekaj zameril, ter se stvar ne bode zanj dobro izšlá.

Kadar stopi v sodnijsko hišo, kder je sedel kralj na vzvišenem stolu med svojimi svetovalci in stražniki, pogledal ga je Mehmed-Ali takó ostro, da nehvaležni sin niti odgovoriti ni mogel, ko je bil vprašan, kdo in kake vere je. „Vprašam te še jedenkrat“, ponovi kralj svoje vprašanje: „Kdo in kakšne vere si?“

S tresočim glasom odgovori sin: „Kakor je znano Vašemu Veličastvu, stoji na povelje Vaše milosti tukaj pred Vami trgovec Jasuf, po veri kristjan.“

„Kristjan?“ reče kralj ter se čudi; mogoče, ali videli bomo, je-li si govoril resnico. Prekrižaj se!“ Mladi trgovec se s strahom prekriža na čelu, prsih in ustih. „To ni dosti“, reče kralj, „izgovori tudi besede, katere izgovarjate kristjani, kadar se križate.“

„V imenu Bogá † Očeta, in † Sina in sv. † Duha“ govori trgovec križajoč se. „Še jedenkrat in glasneje, jaz sem vže star ter ne slišim dobro.“

Trgovec se začne zopet križati ter glasno izgovarja besede, križajoč se na čelu: „v imenu Bogá Očeta“ — na ustih: „in Sina“ — in na prsih: „in sv. Duha. Amen.“

„Takó je pravo! Ali veš zdaj, nehvaležni sin, da si očetu dal prostor na čelu, a sinu na ustih? Ali veš zdaj, da se takó tudi domá v tvojej hiši spodobuje. Oče mora biti zgoraj, a sin spodaj. Pojdi domóv, in če v pólu ure ne bode v tvojej hiši takó, pokažem ti, kako hitro znam jaz nehvaležnega otroka napraviti za glavo manjšega.“

Naglo otide mladi trgovec domóv, pade pred očeta na koleni, prosi ga odpuščenja ter mu velí, da se naj takój preseli v gorenje prostore njegove hiše, v katerih je zdaj on po krivici s svojo nevesto prebival.

Stvar se je kmalu uravnala, in ko je bil prišel za nekaj časa kraljevi služabnik pogledat, ali se je zvršila božja in kraljeva volja, našel je vse v najlepšem redu: Oče je stanoval zopet v gorenjih prostorih hiše, a sin z ženo spodaj pri tleh. Poslovivši se, dejal je: „Takó je pravo; mir z vami!“

J. S-a.

Frazne vere.

e kdo kaj tacega govori, kar ni, da bi se verjelo, pravimo navadno: ta je bôsa, ali pa: to je prazno! In takih práznic imamo mnogo med našim slovenskim ljudstvom. Zna se, da pametni ljudje takih práznic ne verujejo. — Nekateré take prazne vere so le obleka za kako resnico ali kak nauk, in nekaj takih hočem tukaj navesti.

Bog in sveti Peter sta hodila po sveti, prišla k nekej ženi in jo prosila prenočišča itd. — Tù je povedana resnica: da Bog dobro plačuje in hudo kaznuje.

Kdor pride v hišo, pa ne sede, odnese domačim spanje iz hiše. Zato silijo ljudjé vsacega gosta, kadar pride v hišo, da naj sede. Nauk: da se je treba lepo, uljudno vésti do vsacega, kdor nas obišče.

Nož se ne sme pokladati na mizo z ostrino navzgor: sicer se angeli obrežejo vanj. Ali pa: hudič si kremplje nabrusi ob njega. Nauk: da se ne spodobuje noža takó obračati, da žali oko.

Nekdo je stopil na krušno drobtino in ta je glasno zakričala. Nauk: da se ima s kruhom lépó ravnati.

Tako tudi ljudje nimajo radi, da bi se hlebec narobe pokladal na mizo; treba ga je položiti takó, kakor je bil v peči položen. Tedaj: lepo s kruhom delati, ker je dar božji. —

Ubogajte otroci! drugače pride pèrta, strah, parkelj itd.; a da bode te poslušni, prinese vam sv. Miklavž vsega dobrega. Vzgojevalen pripomoček; ovcí daj solí, ali listnato vejo, da pojde za teboj, otroku pa lešnikov, orehov itd.

Ne hodi tjà! strah je na brvi. — Slušaj: kdor ne uboga, tepe ga nadloga!

Angeli govoré do pólnudne: umij se, umij se; po pólnudne pa: ubij se, ubij se. To je: treba, da si snažen, da skrbíš za telesno čistoto.

Tašcíc ne smemo umoriti! To je: ne smeš biti grozovit, neusmiljen do živalij.

Takó so te práznice vzgojevalen pripomoček in same na sebi popolnem nedolžne, a treba je vender, da človek umeje, kaj da značijo.

P-ov.

Otročje igre.

Ali ga vidite Peharnikovega Gregorčka, kaj počenja ondu na dvorišči? Kake neumnosti so mu prišle na um! Nu bodi si, da se le drugače pridno uči in sluša svoje stariše. Nedorodne igre in šale so vam dopuščene, samó paziti je treba, da ne poškodujete česa. Da-si Gregorček take neumne šale uganja, kakor to vidite tukaj na podobi, vendar se skrbno varuje, da nikomur z barvo ne onečedi obleke.

— Otroci le igrajte in šalite se, dokler ste še mladi in veseli, tega vam nihče ne brani, ako so le vaše igre in zabave lepe in pošteno. A vendar dobro storite, ako vselej poprej prosite stariše za dovoljenje, ker oni najbolj vedó, kaj je za vas lepo in pošteno. Nikoli se ne smete igrati in šaliti takó, da bi vas bilo sram pred Bogom in ljudmi. Pozabiti ne smete nikoli, da vas vidi vaš angel varuh, kateri vse pové dobremu Bogu v nebesih, kako se vedete pri igrah in zabavah, kadar ste sami.

— 6.

Gašparjeve zabave.

Gašpar Kreša je bil ptiček, da mu ga ni bilo najti enacega. K županovim je najrajše zahajal, ker mu je mati županja vsak večer dala po velik kos kruha, da je potem otroke in družino zabaval s svojimi burkami, ki so naredile dosti smeha in veselja v županovej hiši. Kadar koli je prišel Gašpar Kreša v hišo, vse se ga je razveselilo, posebno otroci, ker so znali, da zna preganjati „dolg čas“ o dolgih zimskih večerih. In kaj pravite, kako je Gašpar pri županovih „dolg čas“ preganjal o dolgih zimskih večerih? Poslušajte:

1. Izmed 10 različnih imen je sinoči takój pogódil pravo imé. Okolo mize zbrana družba je napisala na 10 listkov papirja deset različnih imen, to je: na vsak listek drugačno imé. Listki so se potem v jedno vrsto narobe položili na mizo. Gašpar je moral iti vèn pred vrata. V tem si je jeden izmed družbe izbral listek v vrsti in ga pokazal vsem, ki so sedeli okolo mize ter ga potem zopet položil nazaj v vrsto. Gašpar stopi v hišo, ter pri tej priči pokaže óni listek, katerega si je kdo izbral. Ali ni to čudno? — A to je bilo tako: Gašpar je imel v družbi družega ptička, ki je bil ž njim porazumljen. Ta je držal obe roki na prsih, ter le malo privzdignil óni prst na roki, ki se je ujemal z dotičnim listkom (ali karto), ki so ležali na mizi. Listke od 1 do 5 je zaznamovala leva, listke od 6 do 10 desna roka.

2. Pod tremi klobuki je ležal prstan ali kaka druga stvar.

Gašpar je takój v hišo stopivši uganil pod katerim klobukom leži njemu skrita stvar. — To mu je pokazal ž njim porazumljeni tovariš, ki je držal svinčnik v ustih takó, da je kazal najbolj proti ónemu klobuku, pod katerim je ležala dotična stvar. Svinčnik je bil namérjen na levo, desno ali pa proti sredi, rekši proti ónemu klobuku, katerega je Gašpar pokazal.

3. Stvar, ki je izginila, pové Gašper. V to igro se vzmó tri stvari: Prstan, igla (medenka) in krajcar. Vse to se dene na pladnik, ki se pokrije z ruto. Gašpar stopi v sobo ter pravi, da ima neko začarano steklo pri sebi, s katerim vidi vsako tudi najmanjšo stvar v hiši, naj bi bila tudi desetkrat skrita njegovim očem. In res, Gašpar takój ugane, katero stvar je družba vzela v tem času, ko je on stal zunaj pred vrati. A povedal je tudi po imenu óni dve ostali stvari, ki ležita še na pladniku pod ruto. Županov hlapec, ki se je zval na imé Štrama, ni si mogel drugega misliti nego to, da je Gašpar čarovnik in v zvezi z ónimi duhovi, ki se bojé sv. križa. — Ali temu ni bilo takó. Skrivnost je Gašparju razodel njegov tajni tovariš, ki je sedel poleg štramastega hlapca, ter prst kazalec na roki nekoliko zvil, kar je značilo, da je izginil prstan. Ako je kazalec stegnil, značilo je, da ni igle na pladniku, in če je upognil kazalec k palcu, kakor da bi štel denarje, bilo je to Gašparju znamenje, da je vzet krajcar izpod rute.

4. Gašpar zna povedati, ali je še kaka stvar pod klobukom ali ne. — To je njemu lahko uganiti. Kadar stopi v sobo, gleda ž njim porazumljeni tovariš v stran, kar mu je znamenje, da je stvar vzeta izpod klobuka; ako mu pa gleda naravnost v oči, kadar stopi v sobo, znamenje je, da stvar leži še pod klobukom.

5. Gašpar se mora s hrbtom obrniti proti mizi in povedati ali leži dvajsetica s pismom ali podoba navzgor obrnena na mizi. Gašpar je navihana buča; zatorej najpred on sam vrže dvajsetico dva-trikrat na mizo ter pravi, da po samem žvenka pozná, kako leži dvajsetica. Zdaj vrže kdo drug izmed družbe dvajsetico na mizo in Gašpar takój ugane, kako leži dvajsetica na mizi. — To mu izdá njegov tajni tovariš, ker malo za k a š l j a, ako je pismo, in je tiho, ako je podoba navzgor. (Dalje sledi.)

— x —

Lažnik.

avlek je bil čeden, dober in priden deček, a imel je grdo napako: povedati ni mogel treh besed, da bi se ne bil zlagal. Oče mu podaré za god lesenega konja. Pavlek je zatrjeval, da je bil njegov konj nekđaj Karola XII., na katerem je ubežal iz poltavskega bója. Pavlek je trdil, da je njihov kuhar — zvezdogled, jezdec — zgodovinar, in da ptičar Proška piše boljše stíhe, nego li Lomonosov. Začetkom so mu továriši vse verjeli, a kmalu so si zapómneli, da laže in nihče mu ni hotel več verjeti, tudi tedaj ne, kadar se mu je dogodilo, da je resnico povedal.

(Ruski spisal A. Puškin, prevél I. Z.)

— x —

Listje in cvetje.

Drobtine.

Izreki.

* Ako gori hiša tvojega soseda, varuj svojo.
* Star sovražnik ti ne bode nikoli prijatelj.

* Pusti psa za seboj, a palice nikar ne odlóži.

* Za zlatimi besedami tiči večkrat železno srcé.

* Kadar se človek napije, obrne hrbet studencu.

* Napuh gre rajše pred teboj nego li za teboj.

* Kogar trpljenje ne izboljša, pohujša ga.

* Slavo ohraniti je teže, nego pridobiti jo.

Lj. Žalostine.

(Prebivalstvo naše zemlje).

Po najnovejših podatkih šteje naša zemlja 1.421.000.000 ljudi. Od tega števila jih ima Azija 824 milijonov, Evropa 309 mil., Afrika 199 mil., Amerika 85 mil. in Avstralija 4 milijone. — Na vsej zemlji umerje vsako leto po 35,694,350 ljudi, to je vsaki dan po 97.790. Na svet jih pride vsaki dan po 104.800, to je vsako minuto po 70 ljudi.

(Najmrzlejšše zime.) Leta 363. pred Krist. rojstvom je ležal sneg v Rimu celih 40 dni. — Leta 558. po Kristusu je bilo črno morje tri tedne pokrito z ledom. — Leta 608. zmrznile so malo ne po vsem Francoskem vinske trte. — Leta 821. je bila večina rek v Evropi štiri tedne zamrznena. — Leta 860. je trajal sneg in mraz neprenehoma celega pol leta. V tem letu je adrijansko morje popolnem zamrznilo. — Leta 1133 je zmrzovalo vino po kletih. — Posebno mrzle zime so bile tudi v letih 1210, 1323, 1364 in 1408. — Leta 1828. in 1840. je bila zima jako huda. — Leta 1853. so pomrznile skoraj vse reke v Evropi.

Uganko.

- 1) Kaj je v sredi Zagreba?
- 2) Kdo bi rad na jedno oko videl?
- 3) Najtemnejša sem v največjej svetlobi, najgorkejša v največjej mrzlini, najmrzlejša v največjej gorkoti. Kdo sem?

4) Kakšna je bila prva juha, katero je Eva Adamu skuhala?

5) 10

9

8

7

10987678910

5

4

3

2

1

Izbrši iz tega križa dve

številki takó, da se šte-

vila potem še zmirom takó

vrsté drugo za drugim,

kakor zdaj, in da ostane

tudi križ.

(Odgonetke uganek v prihodnjem listu.)

Računska naloga.

(Priobčil H. Podkrajšek.)

Matej vpraša Ivana: „Koliko si imel denarja, da si si napravil tako lepe jaslice?“ Ivan odgovori: „Oče so mi dali dvakrat toliko, kolikor mati in strije skupaj. Ako odštejem očetovemu in materinemu darilu po 2 kr., potlej bi mi bili dali oče štirikrat toliko, kolikor mati; ako pa odštejem očetovemu in strijčevemu darilu po 4 kr., potlej bi mi bili oče dali šestkrat toliko, kolikor strije. — Ako izračunš koliko sem dobil od vsacega, potlej tudi lahko uganeš, koliko sem imel denarja, da si sem napravil tako lepe jaslice za božič.“

(Rešitev in imena rešilcev v prihodnjem listu.)

Nové knjige in listi.

* Poezije. Zložil S. Gregorčič. I. Knjiga. Drugi, pomnoženi natis. V Ljubljani. Založila „v. Kleinmayer et Bamberg.“ 1885. 8°. 160 str. Tako se zove na jako lepem, svetlo-rumenem papirju drugič tiskana knjiga ki obsega S. Gregorčičeve poezije. Vsa vnjanja oprava „Poezijam“ je taka, da smemo ponosni biti na „Kleinmayerjevo“ tiskárno, katera je začela izdajati tiskovine v ónej krasoti, v kakeršnej jih dobivamo le iz onih dežel, ki so v tej stroki dosegle vrhunec knjižne umetelnosti. Kar se tiče poezij samih, ne spada v naš list, da bi je kritikovali, ker so pesni pisane večinoma le za odrasle, razumne ljudi, nikakor pa ne za ono nežno slovensko mladino, za katero pišemo mi. Cena elegantno vezanej knjigi je 2 gld.

* Lapajne. Zgodovina štajerskih Slovencev. V Ljubljani. Natisnil in založil J. Rudolf Milic. 1884. Vel. 8°, 310 str. — Ta knjiga bode jako dobro došla za knjižnice po slov. ljudskih šolah. Učitelj najde v njej mnogo dobrega zrnja v porabo pri

razlaganji učnih knjig. — Cena krasno vezane knjigi 1 gld. 20 kr.

* Nazorni nauk. Prvi del. (Druga izdaja). Sestavil Ivan Tomšič. Založil in prodaja J. Giontini v Ljubljani. Cena 3 gld. 50 kr. — Ta knjiga se rabi kot učni pripomoček v slov. ljudskih šolah in je našim učiteljem vže znana.

* „Ljudska knjižnica“ začela je izhajati z novim letom v tiskarni in zalogi Janeza Leona v Mariboru. „Ljudska knjižnica“ je namenjena prostemu ljudstvu in odraslejši mladini. Sestavki bodo pisani v lepej, gladkej in pravilnej slovenščini, a vender takó, da bode jezik priprost in lahko umeven v vsakem obziru. Ljudska knjižnica velja za vse leto 1 gld. 70 kr.; — posamezni snopiči se dobivajo po 8 kr. s poštnino vred, brez poštne po 6 kr.

(Naznanilo in prošnja.) Zradostnim srcem dajemo na znanje, da je slav. deželni zbor Kranjski v 7. dan oktobra p. l. blagovoljno

dovolil 100 gld. podpore iz deželnega fonda za izdavanje našega lista „Vrtca“ za leto 1885 pod tem pogojem, da damo 20 iztisov „Vrtca“ za 1885. l. brezplačno slovenskim ljudskim šolam na Kranjskem.

Prosimo zatorej uljudno slavná vodstva ónih ubožnih ljudskih šol na Kranjskem, ki si „Vrtca“ ne morejo naročiti, naj nam to blagovolijo naznaniti, da jim potem „Vrtce“ pošljemo brezplačno. V ta namen imamo 20 letnikov „Vrtca“, kdor se poprej oglasi, poprej ga dobi. (Ako kdo želi „Vrtce“ iz poprejšnjih let (1883 ali 1884) mu ga tudi radi damo.)

Založništvo „Vrtčevo.“

(Vrtčeva darila za 1885. l.)

Ker se do sih dob še nihče ni oglasil za v pretečenem letu razpisani darila, podaljšujemo obrok do 1. junija 1885 l. in sicer:

1 cesarski cekin za najboljšo povest v obsegu do pol tiskane pôle.

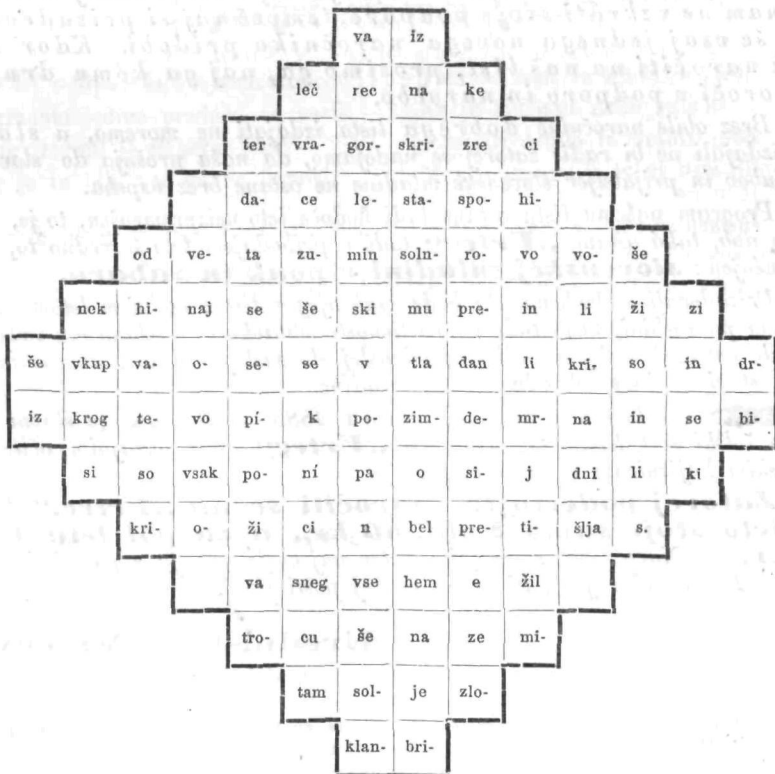
1 cesarski cekin za drugo najboljšo povest v obsegu do pol tiskane pôle.

2 letnika „Vrtca“ (1883. in 1884. l.) za treje najboljšo povest v obsegu 4–5 tiskanih strani Vrtčeve oblike.

Uredništvo „Vrtčevo.“

Skakalnica.

(Sestavil Lav. Cvetnič.)

(Rešitev in imena rešilcev v prih. listu.)

Vabilo k naročbi.

Z današnjim listom stopi „*Vrtec*“ v svoje **petnajsto leto**.

Predno vabimo k novejši naročbi, sveta dolžnost nam je, da se prav iskreno zahvalimo vsem onim našim in „*Vrtčevim*“ prijateljem, ki so nam z naročevanjem in nabiranjem naročnikov v to pripomogli, da se je „*Vrtec*“ mej našo dobro slovensko mladino širil ter vže celih štirinajst let pri svojem življenju obstal. Ti naši prijatelji, tega smo si svēsti, skrbeli bodo tudi še dalje, da se „*Vrtec*“ njegov obstanek zagotovi. A tudi mi od svoje strani smo si prizadevali vse, da bi, kolikor mogoče, zadovoljili svojim prijateljem in naročnikom. Da-si je bilo naše podjetje v preteklih štirinajstih letih silno težavno, vendar se nismo bali ne truda ne obilnih troškov pri „*Vrtčevem*“ izdavanju in uredovanju. Še vsako leto se je nabralo toliko naročnikov, da smo list izdajali, da-si težavno, a vendar brez kake materialne izgube. V prejšnji vrsti gre tedaj hvala vsem onim rodoljubom in prijateljem naše slovenske mladine, ki so naš list podpirali z redno naročnino; ako bi teh ne bilo, tudi bi ne imel zdaj „*Vrtec*“ onih tal v našem narodu, kakor jih imá; od vseh strani nam dokajajo pisma, da se je „*Vrtec*“ našej mladini takó omilil, da ga povsod z veseljem čitajo.

Zatorej se hočemo v bodočem letu zopet žrtovati v dušni in telesni prid naše slovenske mladine. Skrbeti hočemo tudi v prihodnje, da se nam naša nežna mladina ne iznevéri, ne iztupi in ne okúži v sedanjih jako burnih časih, nego da raste Bogú in ljudem na čast in veselje ter v korist in blagor drage nam domovine.

Da pa to svojo težavno nalogo srečno izvédemo, prosimo vsacega pravega rodoljuba in prijatelja slovenske mladine, naj nam ne vzkràti svoje podpore, temveč naj si prizadeva, da nam še vsaj jednega novega naročnika pridobi. Kdor se ne more naročiti na naš list, prosimo ga, naj ga kómu drugemu priporoči v podporo in naročbo.

Brez obile naročnine dobrega lista izdajati ne moremo, a slabega lista izdajali ne bi radi; zatorej se nadejamo, da naša prošnja do slovenskih rodoljubov in prijateljev slovenske mladine ne ostane brez uspeha.

Program našemu listu ostane tudi bodoče leto neizpremenjen, to je, kakor do sih dob, takó ostane „*Vrtec*“ tudi v prihodnjem letu še vedno to, v kar je odmenjen: **slovenske mladini v pouk in zabavo.**

Prizadevali si bomo, da bode vsak njegov list z bodočim letom zanimiv ne samo po vsebini, nego tudi po različnosti sestavkov. Vsebinska mu bode taka, da bode ustrežal malej a tudi bolj odraslej slovenske mladini, slovenskim učiteljem, starišem in sploh odgojiteljem mladine.

Z okrožnico dné 31. oktobra 1883. l. št. 1383 je slavní c. kr. deželni šolski svet Kranjski priporočil „*Vrtec*“ vsem okrajnim učiteljskim in šolskim knjižnicam v naročevanje.

Zatorej podvizajte, naročiti se na „*Vrtec*“, ki za vse leto stoji samo 2 gl. 60 kr., a za pol leta 1 gl. 30 kr. — Naročnina se najhitreje ter najceneje pošilja s poštними nakaznicami (Postanweisungen), ki se na vsakej pošti dobé.

Uredništvo „*Vrtčevo*“,

mestni trg, šte. 23 v Ljubljani.

„*Vrtec*“ izhaja 1. dné vsacega meseca, in stoji za vse leto 2 gl. 60 kr.; za pol leta 1 gl. 30 kr.
Napis: Uredništvo „*Vrtčevo*“, mestni trg, šte. 23 v Ljubljani (Laibach).

Izdatelj, založnik in urednik **Ivan Tomšič**. — Natisnila Klein in Kovač v Ljubljani.